

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Oviedo, Francisco de

Lvgdvni, M.DC.LI.

III. De ordine resistentiæ actiuæ & formalis qualitatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95503](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95503)

respectu gradus producti, sed respectu illorum, qui producerentur, si qualitas contraria non resisteret; ideo enim non producantur, quia qualitas contraria resistit, & respectu illorum, qui non producantur, resistentia efficax est; & qualitas victrix euadit respectu verò illius, qui fuit productus resistentia fuit inefficax, & qualitas resistens manet euicta. Dixi passum frigidum ut octo resistere secundum omnes suos gradus ad presentiam agentis potentis producere octo gradus caloris, in qua re abstraho, an agens possit producere octo gradus caloris, & tantum quantum in se habet, sed ad naturam resistentiae explicandam affirmo in opinione constituyente subordinationem graduum passum resistere ad presentiam agentis secundum illos gradus, quos in se habet oppositos gradibus illis, quos agens producere intendit, siue illos producat, siue non producat.

PUNCTUM III.

De ordine resistentia actiua, & formalis qualitatis.

Explicata natura resistentiae formalis, & actiuae constat non esse idem qualitatem resistere formaliter, & actiue, sed suboritur difficultas quae qualitas aliam superet in resistentia actiua, & quae aliam excedat in formali resistentia. De resistentia actiua facile soluitur; constat enim inter primas qualitates, calorem omnes antecellere actiuitate, celerius enim calefit passum ab agente calido, quam frigitur à frigido. Deinde frigiditatem actiuitate humiditatem, & siccitatem superare fatentur omnes eadem experientia. Tandem tertio loco constituitur humiditas, & quarto siccitas, huius enim actiua virtus adeo est exilis, ut de illa multi non immerito dubitauerint.

Maiores est difficultas de resistentia formali, in qua Patres Conimbr. 1. de generat. cap. 9. quaest. 3. art. 3. asserunt inuerso modo res se habere, siccitatemque omnium acerrime pugnare, & hac de causa infirmitas, quae in siccitate delabatur, difficillime curatur. Secundam qualitatem in resistendo asserunt esse humiditatem, tertiam frigiditatem, quartam verò calorem: atque hunc ordinem variis experientis compertum esse testantur. Hurtadus disp. 9. sect. 10. eundem ordinem probat, & approbat, asseritque §. 120. negari non posse qualitates actiuas minus habere resistentiae, quod plus habent actiuitatis, ut patet in siccitate, quae difficile expellitur à subiecto, & virtute actiua est omnium imperfectissima. Deinde quia si virtus actiua esset aequalis resistentiae, non posset esse reactio, quia si ignis resisteret aquae aëri, ac in illum efficeret, cum illum superet actiuitate, etiam resistentia superabit, unde aër non poterit sua actiuitate ignis resistentiam euincere, neque in illum agere. Eandem conclusionem tradit Arriaga disp. 3. sect. 11. num. 179. quam eadem ratione sic probat: si qualitas illa, quae praecellit actiuitate, praecelleret etiam resistentia, semper victoria potiretur, neque vniquam posset à subiecto pelli, cuius oppositum experientia suadet, ex quo concluditur necessarium esse excessum vnius in actiuitate compensari excessu alterius in resistentia.

Sane horum Doctorum venia illorum rationi minimè acquiesco, quam refellere efficacissime praesumo. Demus enim calorem vincere frigiditatem non tantum actiuitate, sed etiam resistentia, nihilominus non infertur frigidum non posse in calidum agere, quia etiam si resistentia calidi maior sit resistentia frigidi, frigidum non impetit calidum sua resistentia, sed sua actiuitate, ut probabam Puncto praecedenti, num. 11. ergo si actiuitas frigidi maior sit resistentia calidi, etiam si huius resistentia vincat resistentiam frigidi, & actiuitas eiusdem calidi excellat actiuitatem caloris, frigidum poterit agere in calidum, quia in pugna harum qualitatum resistentia non congregitur cum resistentia, sed cum actiuitate: ergo victoria expectanda non est ex excessu inter resistentiam, & actiuitatem. Hanc rationem attentè meditator, est enim contra commune sententiam, illiusque fundamentum impugnat, & ni fallor, efficacissime.

Obiicies ex doctrina Hurtadi: calidum resistit frigido aquae, ac in illud efficit: ergo resistentia caloris, eiuque actiuitas suae eiusdem perfectionis. Deinde si frigidum aquae resistit calido, ac agit in illud, virtus resistentiae, & acti-

ua frigiditatis sunt eiusdem perfectionis: ergo si virtus actiua caloris est fortior virtute actiua frigiditatis, erit etiam fortior virtute resistentia eiusdem. Consequentia est euident, quia eo ipso quod virtus actiua caloris sit perfectior virtute actiua frigiditatis, est perfectior omni alio aequali virtuti actiuae frigiditatis, sed virtus actiua, & resistentia frigiditatis sunt aequales; ergo si virtus actiua caloris est perfectior virtute actiua frigiditatis, etiam erit perfectior virtute resistentia eiusdem. Inuerso ordine fit idem argumentum: virtus actiua, & resistentia caloris sunt eiusdem perfectionis: ergo si virtus actiua, & resistentia frigiditatis vincuntur virtute actiua caloris, vincuntur necessario virtute resistentia eiusdem, quia quod vincitur ab aliquo superiori, vincitur necessario ab omni alio illi superiori aequali: ergo quomodocumque comparentur virtus actiua, & resistentia frigiditatis cum virtute actiua, & resistentia caloris, semper virtus frigiditatis vincetur, & caloris virtus victoriam reportabit.

Hoc argumento insigni laborat æquiuocatione: ego enim non teneor asserere quamlibet qualitatem esse aquae actiua, & resistentiam, quod supponit obiecto, fatebor enim ignem esse magis actiuum, quam resistentium, idemque concedam frigido, & cuiusque agenti; sed tantum negabo de medio tolli actionem, & reactionem ex eo, quod calor vincat virtute actiua & resistentia frigiditatem, comparata virtute actiua cum virtute actiua, & resistentia, cum resistentia, ad hoc enim ut frigidum agat in calidum necesse non est virtutem resistentiam frigidi vincere resistentiam calidi, sed hanc virtute actiua frigidi superari, quae victoria esse potest, etiam si virtus resistentia frigidi minor sit virtute resistentia calidi. Rem explico: Pono virtutem actiua caloris esse perfectam ut octo, & virtutem resistentiam eiusdem perfectam ut quatuor, deinde virtutem actiua frigiditatis esse perfectam ut sex, & resistentiam eiusdem ut duo, etsi comparetur virtus actiua cum actiua, & virtus resistentia cum resistentia, semper vincet virtus caloris, si tamen comparetur virtus actiua frigiditatis, cum virtute resistentia caloris vincet virtus frigiditatis, quae victoria, & non alia, ad summum est necessaria, ut frigidum possit in calidum reagere. Res est luce clarior.

Ecce Achilles iacet communis sententiae, sed minori ipsum operari uere volo. Age iam omitto virtutes formaliter resistentias inter se non dimicare, & calorem vincere secundum actiuitatem, & resistentiam, actiuitatem & resistentiam frigiditatis, quomodocumque comparentur, non ideo de medio auferetur reactio, quia duobus contrariis pugnantibus magis forte potest in aliquo vinci, dum maiorem aliam victoriam reportet, patet in virtutibus actiuis inter se dimicantibus nulla intercedente formali resistentia, exempli gratia, applicentur passo omnino nudo agens calidum, & frigidum aliud. Calidum fortius quinque gradus caloris producat, frigidum tres: ergo frigidum minus forte vincet in tribus gradibus, etsi vincatur in quinque gradibus: ergo etiam si vnum agens omnibus pensatis sit fortius alio, potest aliquid pati ab illo, praecipue in pugna qualitatis actiuae cum formali, in qua secundum opinionem adfuerentem subordinationem graduum formaliter resistit vnus tantum octauo introducendo, & omnes gradus agentis illum destruere machinantur secundum opinionem asserentem gradum inferiorem produci ab omnibus superioribus: ergo etiam si calor sit magis resistentius, quam frigiditas actiua & resistentia, poterit hac ab illo nonnullam ferre victoriam. Superest insuper alia differentia inter resistentiam actiua, & formalem, quae plurimum conducit, ut actiua, etsi minus fortis, possit reagere, resistentia enim actiua semel deuicta potest iterum dimicare, manet enim integra virtus, etiam si vincatur cum impeditur ab actione: resistentia verò formalis deuicta non iterum se instaurare potest, non enim manet integra dum vincetur, sed perit secundum illum gradum, in quo vincit agens: ergo quantumuis calor sit resistentius, & frigiditatem vincat resistentia, deinde actiuitate, poterit actiuitas frigiditatis in aliquo vincere resistentiam caloris.

Tandem sicut in duobus agentibus excessus maioris virtutis in vno potest compensari minori effectu producendo, in quo vincat minus forte, v.g. potentius erit frigidum imbecillius ad conseruandum vnum gradum frigiditatis, quam calidum fortius ad octo gradus caloris simul conseruandos, sic poterit compensari excessus virtutis actiuae, & resistentiae vnius qualitatis respectu virtutis actiuae, & resistentiae

resistituius, quin de medio tollatur actio, & reactio, & mutua victoria, sed tantum inferatur minus forte leuem reportaturum triumphum, & magis forte excellentiorem triumphum acturum in actione respectu suae repaitionis.

8 Ratio, quae probat siccitatem esse maximè resistivam ex morbo, qui in siccitatem relabitur, efficax non est, cui posset aliquis respondere, Hoc non provenire ex maiori resistentia siccitatis, sed ex minori actiuitate contrarij, sed si demus morbum labentem in siccitatem esse curatu difficillimum, hoc dici nequit, quia siccitas est minus actiua, quàm humiditas, vnde ex hoc capite difficilior hæc à subiecto, quàm illa pelleretur. Respondeo siccitatem expellendam esse humiditate, vnde quo difficilior producit humiditas, difficilior siccitas expellitur quantumvis minimam resistentiam habeat, quia tamen medicina pauciora agentia habeat, quibus possit vti ad humiditatem producendam, difficilior potest expellere à subiecto siccitatem, quàm calorem, aliāve qualitatem.

9 Neque obest plura esse agentia in rerum natura productiua humiditatis, quàm siccitatis, quia medicina non potest vti quibuscumque agentibus humidis, sed tantum attemperatis secundum alias qualitates, ne viuentis temperamentum dissoluant. Adde per siccitatem corrumpi partes humidi radicalis, quibus corruptis nullo medicamento potest damnum illius corruptionis rescari.

10 Ex dictis constat nullum esse fundamentum, quo communis sententia docet virtutes actiuas esse minus resistivas; restat modò quid dicendum sit explicare. Aliqui recentes putant vnam qualitatem non posse esse magis resistivam aliā, quia resistentia fit per impossibilitatem formarum, omnes autem formæ contrariæ sunt æquè impossibiles. Displicet ratio, quia etiam si calor sit æquè impossibilis cum frigiditate, & frigiditas cum calore, & semel quacumque introducta contraria expellatur, potest tamen calor fortius inherere subiecto, & difficilior expelli. Contra hanc rationem sic nonnulli insurgunt: quantumvis fortiter calor subiecto inhaereat, agens frigidum illum expellet per productionem tantum frigiditatis: ergo siue magis, siue minus fortiter calor inhaereat subiecto, æquè corrumpetur ab agente frigido, quia semper corrumpetur per productionem eiusdem formæ. Respondeo agens frigidum per productionem frigiditatis expellere calorem quocumque modo inhaereat subiecto, verumtamen quo fortius calor inhaeret subiecto, eo difficilior agens frigidum producit frigiditatem, & corrumpit calorem. Rationem accipe: Calor eo ipso quod petat esse in hoc subiecto, petit ne frigidum agens in eodem frigiditatem producat, vnde quò fortius petit esse in illo, fortius exigit ne producat frigiditas: ergo agens frigidum maiorem illam exigentiam superare debet, vt producat frigiditatem, & vt calorem corrumpat.

11 Constat posse vnam qualitatem esse magis resistivam aliā, quia potest esse qualitas quæ fortius, & efficacius petat conseruationem sui, & remotionem contrariæ qualitatis. Hanc conclusionem tenent omnes, qui ordinem impugnatum virtutis resistivæ assignabant in qualitatibus, quam rectè explicat Suar. disp. 43. sect. 1. num. 12.

12 Dicendum est ex actione, & reactione inter qualitates non posse inferri virtutem resistivam huius qualitatis vincere aliam resistivam virtute, quia vt sæpe dixi, pugna non est inter virtutes resistivas, quo fundamento ablato satis probabiliter dici potest qualitates magis actiuas esse magis resistivas. Hanc conclusionem docet Valesius libr. 1. Controvers. Medicarum, quam existimo nullo efficaci fundamento posse probari, illam tamen probabiliter coniectat ex perfectione qualitarum, quia qualitas magis actiua perfectior est alia minori actiuitate prædita: ergo maior virtus resistiva illi tribuenda est, quia nisi aliunde constet oppositum perfectioribus entitatibus perfectiores virtutes tribuere debemus.

13 Obiicies sequi ex dictis nullum esse fundamentum ad probandum calorem vincere actiuitate frigiditatem, maior enim celeritas in actione caloris potest tribui minori resistentiæ frigiditatis, & quod tardius & remissius operetur frigiditas potest oriri ex maiori resistentia caloris. Respondeo inferri non posse ex hoc capite propter rationem dictam, probari tamen ex maiori actiuitatis sphaera in maiori enim distantia passum calefit à subiecto calido, quàm frigefiat à subiecto frigido, quod non potest precisè provenire ex maiori resistentia contrarij, quia hæc tandem

vincitur virtute actiua successivè effectum producente semper cum minori resistentia formali, quo intensiorem effectum producit, vt Puncto sequenti explicabo.

PUNCTUM IV.

Statuitur successio alterationis, illiusque causa explicatur.

Qualitatem omnem habentem contrarium non produci totam simul, neque secundum extensionem, neque secundum intensionem, monstrat manifesta experientia, quæ noscimus ignem applicatum citius calefacere partem primam passî, deinde distantem, ex quo inferitur successio quoad extensionem, deinde experimur remissorem calorem sentiri in primo instanti, quo passum applicatur, quàm in aliis sequentibus. Quòd si non præ oculis, præ tactu successione caloris intensi ostenditur; huius successiois causam in præsentia inuestigamus.

§. I.

Perdocti Magistri sententiam refero, & refello.

Ita difficile visum fuit doctissimo recentiori causam successiois in alteratione assignare, vt re desperata fatius illam negare, quàm defendere iudicavit, & ita asseruit eodem agente omnino invariato eandem qualitatem esse producendam in primo instanti, ac in sequentibus quocumque agente contrario reclamante, quam conclusionem sic probat, & contra successione alterationis insurgit. Agens calidum in secundo instanti conseruat effectum productum in primo, verbi gratia, conseruat primum gradum caloris, & producit secundum: ergo in primo instanti potuit primum gradum producere, & secundum. Probat consequentiam: Eadem virtus requiritur ad conseruandum, & ad producendum: ergo agens potens simul conseruare vnum gradum qualitatis, & producere alium, potest simul vtrumque producere, sed eandem virtutem habuit agens in primo instanti, ac habuit in secundo: ergo si in secundo potest producere vnum gradum, & conseruare alium, in primo potuit vtrumque producere. Neque iuuat, ait hic recens ad resistentiā contrarij recurrere, quia quando agens in secundo instanti conseruat gradum productum in primo, & producit secundum gradum, vincit contrarium in duobus illis gradibus: æquè enim est contra illius exigentiam conseruatio primi gradus, & noua secundi productio, cum contrarium intendat destruere gradum conseruatum eodem modo, ac intendit ne producat alius gradus: ergo nulla potest assignari ratio, propter quam perueians idem agens cum eadem virtute possit in secundo instanti conseruare vnum gradum, & producere alium in præsentia contrarij, & non potuerit in primo instanti vtrumque producere.

Hac ratione ductus asseruit nullum agens posse producere in secundo instanti effectum, quem non produxit in primo, si aliunde in secundo non augeatur, cūque manifestè ostendat experientia passum frigidum applicatum agenti calido successivè caleferi, rem ita cōposuit. Agens calidum vt sex applicatum frigido, in primo applicationis instanti producit totum calorem, quem potest, v.g. calorem vt quatuor; deinde passum iam calidum vt quatuor ab agente calido vt sex aliquid caloris producit in ipso agente, à quo fuit calor vt quatuor productus, quo fit vt calor agentis intendatur, & iam non fit calor vt sex tantum, sed vt septem, vel vt octo, ratione cuius maioris intensionis maiores vires habet in secundo instanti, quàm habuit in primo, & ita potest in tali secundo instanti conseruari, & producere effectum, quem non potuit in primo producere, in quo remissus erat.

Quanta hic mellis se offert matura falci! quanta facili manu occurrunt amputanda! Mitto doctrinam hanc, supponere simile posse agere in simile, & agens remissum in passum intensum, tota Philosophiā in contrarium reclamante. Parco posse secundum hanc doctrinam agens calidum propriā virtute rescari damna illata ab agente frigido, ita vt tanta illius intensio remitteretur per vnicum instantem, quantam intensionem in sequenti instanti recuperaret, si enim agens calidum in instanti producit tres gradus caloris in subiecto, & patitur duos frigiditatis, toridemque caloris amittit, tres gradus caloris producit in subiecto in instanti